

**Департамент освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської ОВА
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Факультет міжнародних економічних відносин
ГО «Асоціація політологів та міжнародників УжНУ»
НДІ політичної регіоналістики УжНУ**

**МАТЕРІАЛИ VII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ФОРМАТ РОЗВИТКУ ВІДНОСИН УКРАЇНИ
ТА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ
У КОНТЕКСТІ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

УЖГОРОД – 2022

УДК 94 (477. 87)

Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 23 вересня 2022 року) / Ю. Остапеч, М. Палінчак (голови редкол.); відповідальні за випуск: М. Вегеш, В. Гиря. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2022. 382 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Юрій ОСТАПЕЦЬ, доктор політичних наук, декан факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – співголова.

Микола ПАЛІНЧАК, професор, доктор політичних наук, декан факультету міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – співголова.

Ірина САВЧЕНКО, заступник начальника управління – начальник відділу молодіжної політики та національно-патріотичного виховання департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської ОВА – співголова.

Олександр БЕРТОЛОН, заступник голови правління ГО «Асоціація випускників політологів та міжнародників УжНУ» – співголова.

Володимир ГИРЯ, кандидат історичних наук, заступник декана факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – співголова.

Лукаш ЛЕВКОВИЧ, доцент Люблінського університету ім. М. Кюрі-Склодовської (Польща), експерт Польського Інституту Центральної Європи – член редколегії.

Маріан ТОКАР, доктор наук з державного управління, професор кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук, директор НДІ політичної регіоналістики ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Олексій ШАФРАНЬОШ, кандидат політичних наук, начальник відділу зв'язків з громадськістю, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Катерина КЛОПОТАР, студентка спеціальності «Початкова освіта», голова студради факультету суспільних наук, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» – член редколегії.

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (протокол №1 від 28 вересня 2022 р.)

До наукового збірника увійшли доповіді учасників міжнародної наукової конференції, присвяченої актуальним проблемам російсько-української війни 2014–2022 рр. Вітчизняні та зарубіжні науковці висвітлюють як причини, хід та можливі наслідки російського широкомасштабного вторгнення для України і світу, так і діляться думками про нові геополітичні реалії.

Видання розраховане на широкий читачий загал.

© Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни», 2022

© Ужгородський національний університет, 2022

ISBN 978-617-8046-77-4

© ТОВ «РІК-У», 2022

ЗМІСТ

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА: ПРИЧИНИ, ХІД, НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ

Анатолій Круглашов ПРИРОДА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ПОТРЕБИ І МОЖЛИВОСТІ (РЕ)КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ	8
Анатолій Романюк ЗМІНИ ПОЛОЖЕННЯ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НАСТРОЇВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	11
Мирослава Лендьел РЕГІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ У КОНТЕКСТІ НОВОГО ЕТАПУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	20
Юрій Остапець, Ірина Остапець ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ 2022 РОКУ В ШВЕЦІЇ ТА ІТАЛІЇ: ПРИЧИНИ ПЕРЕМОГИ ПРАВІХ СИЛ ТА ЯК ЦЕ ВПЛИНЕ НА ПІДТРИМКУ УКРАЇНИ У РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ	25
Sándor Földvári THE RELATIONSHIP BETWEEN PEOPLE AND THEIR ENVIRONMENT FROM THE POINT OF VIEW OF TRANSCARPATIA AND WESTERN UKRAINE'S OIL FIELDS.....	32
Juraj Kuruc TITLE OF THE PAPER: SEEDS OF PEACE ARE SOWN DURING CONFLICT	34
Олександр Бертолок ПОЗИЦІЯ ОФІЦІЙНОГО БУДАПЕШТА ВІДНОСНО ВІЙНИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ ДО ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ В УГОРЩИНІ.....	37
Юрій Мателешко ПРИЧИНИ КРАХУ РОСІЙСЬКОЇ «М'ЯКОЇ СЛИ» В УКРАЇНІ.....	41
Роман Іванчик ІМПЕРСЬКИЙ МЕЗХАНІЗМ ІНТЕГРАЦІЇ ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ	43
Ганна Лавриненко ПОЛІТИЧНА ТУРБУЛЕНТНІСТЬ В КРАЇНАХ ЄС ЯК НАСЛІДОК РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	47
Тетяна Безега ГЕОПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	49
Михайло Зан, Юрій Шипович ДИСКУРС-АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕРЦЕПЦІЇ ШИРОКОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ В СЕРЕДОВИЩІ СВІТОВОЇ КАРПАТОРУСІНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ.....	58
Надія Кічера ЕТНОПОЛІТИКА СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ПІСЛЯ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ 2021 РОКУ ТА ЗАПОРУКИ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВІ.....	71
Василь Мельничук РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЗМІСТ РЕГІОНАЛЬНОГО ВИМІРУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	74
Дмитро Ярошенко МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ЯК ВИКЛИК ЕТНОПОЛІТИЧНІЙ СТАБІЛЬНОСТІ ТА БЕЗПЕКИ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ	78
Сергій Меткий ПОЛІТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ТА ВНУТРІШНІ ПЕРЕДУМОВИ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	82

Ангеліна Кикина СТАТУС ПАРТНЕРА-УЧАСНИКА ЯК НОВИЙ ФОРМАТ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ З ІНІЦІАТИВОЮ ТРЬОХ МОРИВ: ОСНОВНІ ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ.....	85
Олексій Шафраньош ЛІВА / ЛІВОРАДИКАЛЬНА ПОЛІТИЧНА ДУМКА ТА ВПЛИВ НАРАТИВІВ РОСІЙСЬКОЇ ПРОПАГАНДИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ..	91
Ігор Лапа МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ДОПОМОГА УКРАЇНИ З ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ З РФ	94
Катерина Гринько, Алла Домише-Медяник ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК В УМОВАХ ВІЙНИ.....	97
Микола Палінчак, Олексій Педаш МІЖНАРОДНІ МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	102
Олександр Мушинка ОБРАЗ БІЖЕНЦІВ-РОМІВ У СЛОВАЦЬКОМУ І ЧЕСЬКОМУ КОНТЕКСТІ ПІСЛЯ РОСІЙСЬКОГО НАПАДУ НА УКРАЇНУ В ЛЮТОМУ 2022 РОКУ	106
Микола Вегеш УКРАЇНА, ЗАКАРПАТТЯ, УЖГОРОДСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ І РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА	109

**УКРАЇНА У СУЧАСНОМУ СВІТІ: ЗМІНА ГЕОПОЛІТИЧНОГО СТАТУСУ,
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, ДИПЛОМАТИЧНА, ВІЙСЬКОВА ТА ФІНАНСОВА
ДОПОМОГА**

Lukasz Lewkowicz «AN ALLY FOR DIFFICULT TIMES»: POLAND IN THE FACE OF RUSSIA'S AGGRESSION AGAINST UKRAINE.....	122
Василь Бусленко ПІДТРИМКА СЛОВАЧЧИНОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	123
Максим Колупов ВЗАЄМОДІЯ УКРАЇНИ ТА ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У ВІДНОШЕННІ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ТА ЇХ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ.....	126
Іван Барчій УКРАЇНСЬКО-РУМУНСЬКІ ВІДНОСИНИ У КОНТЕКСТІ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	130
Анастасія Лендель УКРАЇНСЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ ТА НОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ: ЯК УБЕЗПЕЧИТИ ТА РОЗВИНУТИ ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ.....	134
Іванна Бабинець ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКО- АТЛАНТИЧНИХ ПРАГНЕНЬ	147
Володимир Гиря ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЇ СУЧАСНОГО ТЕРОРИЗМУ	152
Оксана Ледней ПОДОЛАННЯ ТОТАЛІТАРИЗМУ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ	156
Віталій Савка ОСНОВНІ ЕТАПИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ ЧЕХІЇ ТА СЛОВАЧЧИНИ	160
Юлія Бендас ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЗМІНИ В ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОСТІ.....	163

Світлана Була, Марк Савчук ФЕНОМЕН СУБНАЦІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ РЕЖИМІВ В УКРАЇНІ	167
Микола Палінчак, Наталія Кушнір, Дарія Котлярова АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ КНР	173
Микола Палінчак, Юрій Марчук ПРОЦЕСИ ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	180
Василь Климончук УКРАЇНСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	184

**ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКІ ВІДНОСИНИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ
ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ Й ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ У ВОЄННИЙ І
ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Маріан Токар АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	190
Олександр Новак ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОКРЕМИХ ФОРМ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	193
Петро Габрин ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОМСЬКИХ ВНУТРІШНЬО- ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	197
Ганна Кумар ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН СОЦІАЛЬНИМИ ПОСЛУГАМИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ	200
Наталія Красілинець, Наталія Куцина, Каріна Павкевич РОЛЬ ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В БОРОТБІ УКРАЇНИ ПРОТИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ	204
Вікторія Велика, Віктор Пилипчук АКТУАЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД	206
Крістіна Карапетян ПСИХОЛОГІЯ ЛІДЕРСТВА – ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ АСПЕКТІВ ДІЯЛЬНОСТІ УПРАВЛІННЯ	209
Мірелла-Габрієлла Гришан ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКО-КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: на прикладі ПрАТ «Єврокар» в Ужгороді.....	211
Роксолана Попадич АКТУАЛЬНА РОЛЬ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	213
Орест Геча МІСЦЕ ТА РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ТА ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСАХ В УКРАЇНІ	215
Марія Розік ЕЛЕКТРОННА ПЕТИЦІЯ ЯК ВИД ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	218
Володимир Химинець, Анатолій Головка ІНСТРУМЕНТИ АДАПТАЦІЇ СТРАТЕГУВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ-РЕЦЕПІЕНТІВ В УМОВАХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ	220

**УКРАЇНСЬКИЙ СОЦІУМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ:
ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ, БІЖЕНЦІ ТА ВНУТРІШНЯ МІГРАЦІЯ,
РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

Кристинна Червеняк МАНКУРТСТВО, КОЛАБОРАЦІОНІЗМ ЧИ НЕЙТРАЛЬНІСТЬ – ЩО ПІРШЕ?	224
Валерій Бортніков, Олена Козюпа, Алла Бортнікова, Сергій Байрак РЕФЛЕКСІЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ НА АГРЕСІЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: МІЖНАРОДНИЙ КОНТЕКСТ	227
Юлія Наконечна, Ганна Клименко, Борис Желнов СОЦІАЛЬНІ ВИПЛАТИ УКРАЇНСЬКИМ БІЖЕНЦЯМ: ДОПОМОГА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ПІД ЧАС ВІЙНИ	232
Володимир Комарницький ДО ПИТАННЯ ПАРТІЙНИХ ВЗАЄМОДІЙ ЯК ЧИННИКА ПІДВИЩЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	236
Ігор Доцяк СТІЙКІСТЬ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР	241
Віктор Зінченко ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНОСТІ ТА НАЦІОТВОРЕННЯ	243
Володимир Тарасюк ВПЛИВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ НА МОВУ ЗМІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ	245
Антон Радько КОНСТИТУЦІЯ УНР: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ДОСЛІД	247
Володимир Гирия, Ганна Сасин «АКЦІЯ ЛОРДА РОТЕРМЕРА» І ЗАКАРПАТТЯ	251
Юлія Юсип-Якимович МІЖ ВІЙНАМИ: МОВНА СИТУАЦІЯ НА ЗАКАРПАТТІ У 20–40-і РОКИ ХХ ст.	256
Станіслав Данко, Олексій Шафраньош КОВНЕРІВСЬКІ ПРОЦЕСИ 1942 РОКУ НА ЗАКАРПАТТІ	266
Богдан Михальчук ЗГАДУЮЧИ ВАСИЛЯ ХУДАНИЧА	276
Володимир Піпаш ШАНДОР ФОДО – УГОРСЬКИЙ ПАТРІОТ І ДРУГ УКРАЇНИ	277
Валентин Буркало ЗОВНІШНЯ ТА ВНУТРІШНЯ СВОБОДА В ПРОЦЕСІ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ДУАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ Й НАБУТТЯ ХРИСТОСВІДОМОСТІ І РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА	280

**ОСВІТА, НАУКА, КУЛЬТУРА ТА РЕЛІГІЯ ЯК ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Андріана Зан ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДИСКУРСИ РЕЗУЛЬТАТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ	288
Віктор Петрінко КАРЛ РІТТЕР: ГЕОПОЛІТИЧНЕ БАЧЕННЯ СВІТУ	295
Віталій Малімон КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ	298

Василь Левкулич НАУКОВО-ОСВІТНЯ СФЕРА У СИЛОВОМУ ПОЛІ ПОТРЕБИ АДЕКВАТНИХ ВІДПОВІДЕЙ НА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ	301
Павло Павленко «РАДЯНСЬКИЙ ФОРМАТ» ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОТЕСТАНТИЗМУ. ЄВРАЗІЙСЬКИЙ ДИСКУРС БАПТИЗМУ Й АДВЕНТИЗМУ В УКРАЇНІ	310
Наталія Фіалко, Ігор Олексін ВИЩА ГУМАНІТАРНА ОСВІТА ЯК ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	316
Світлана Ісасвич ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНІВ ДЕЗАДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ.....	318
Олеся Стойка ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	320
Любов Маляр, Марія Кухта ПЕДАГОГІКА М. МОНТЕССОРІ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	324
Іванна Чейпеш ІНФОМЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: БАЗОВІ ПОНЯТТЯ	327
Анатолій Ключкович, Тетяна Ключкович ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	329
Микола Вегеш ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ В ХУДОЖНЬОМУ СЛОВІ	332
Анастасія Вегеш СВОЄРІДНІСТЬ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО АНТРОПОНІМІКОНУ В СУЧАСНИХ РОМАНАХ ПРО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ	346
Катерина Ірха ПРОАКТИВНА ПРОПАГАНДА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЗАСІБ МОДЕРУВАННЯ ЦІННІСНОЇ ПАРАДИГМИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ.....	356
Юрій Шипович, Юрій Продав ТЕМА РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У СУЧАСНІЙ КАРПАТОРУСІНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	360
Оксана Тулай, Наталія Карпишин, Володимир Вільчинський ДІДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЇ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД	364
Марія Шніцер МЕТАФОРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬНОГО ДИСКУРСУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	367
Ігор Тодоров ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ В УКРАЇНУ	369
Владислав Юрош, СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ВИМІРАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	375

**Любов Маляр,
Марія Кухта**

**ПЕДАГОГІКА М. МОНТЕССОРІ У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО І МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Нова українська школа, реформування якої співпало в часі з незворотними суспільними трансформаціями, потребує переосмислення традиційних підходів до виховання й соціалізації, а нова генерація майбутніх учителів, сучасних студентів, – професійної готовності до їх реалізації в освітньому просторі, мета якого не обмежується інтелектуальним розвитком вихованців, а полягає в

підготовці до особистісного самовираження за принципом здоров'язбереження. Адже складна інформаційна епоха, визначальними характеристиками якої є техногенні виклики й жорстка конкурентність, вимагає спрямування діяльності кожної людини на збереження життя на планеті.

Свого часу С. Русова зазначала, що в основі педагогічної концепції М. Монтессорі закладена турбота про здоров'я майбутніх поколінь, оскільки «висловлює домагання фізичним вихованням зміцнити нашу расу, поліпшити організм, повернути нормальну міць і красу виснаженому тілу» [1, с. 374]. В цьому сенсі педагогічні ідеї М. Монтессорі з виховання здорової у фізичному й моральному розумінні нації набувають особливої актуальності і, на думку українських дослідників, «мають увійти до активного арсеналу гуманізації навчально-виховних закладів як складова частина проблеми культивування в людини ноосферної свідомості» [2, с. 101]. Тим більше, що за рішенням ЮНЕСКО (1988 р.) ім'я М. Монтессорі внесене до списку педагогів (Джон Дьюї, Марія Монтессорі, Антон Макаренко, Георг Кергенштейнер), чії теоретичні постулати й практичні рекомендації визначали фабулу педагогічного мислення ХХ ст., і, з точки зору міжнародних експертів, залишаються актуальними надалі [3].

Провідні педагоги Європи та світу відзначають універсальність та дієвість застосування «Монтессорі-педагогіки» як однієї з найрезультативніших за критерієм якості виховання та розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, мета якої – спрямованість на розвиток особистісного потенціалу вихованців і самоактуалізацію через набуття індивідуального практичного досвіду, а не нав'язування чужого: «Діти, які формуються тільки в інтелектуальній сфері і змушені дорослими штучно пристосовуватися до своєрідного соціального оточення, помітно відрізняються від дітей, які змогли пристосуватися до соціального життя на основі власного досвіду» [4, с. 217]. Це означає, що дитинство не повинно синхронізуватися з безліччю заборон і пересторог, а виховання – обмежуватися розвитком інтелекту. Засвоєння знань має доповнюватися збагаченням соціального досвіду та формуванням моральних якостей, які в комплексі сприяють особистісному становленню і розвитку адекватної поведінкової моделі [5].

Саме тому виховну роботу М. Монтессорі пропонує розпочинати з підготовки дитини до життя: «Піклування про себе, про свій зовнішній вигляд, догляд за навколишнім середовищем, засвоєння норм соціальної поведінки та взаємодії» [6, с. 523]. Така робота спрямована на адаптацію до навколишнього середовища, засвоєння й формування соціально позитивних ціннісних орієнтацій. У процесі виконання вправ синхронізується кілька потреб дитини: в руховій активності, самоствердженні, самостійності, що посилює почуття власної гідності, сприяє розвитку відповідальності, організованості, дисциплінованості та інших позитивних якостей вихованців і є стимулом до виконання складніших завдань.

Важливим аспектом педагогіки М. Монтессорі є «вільне виховання»: кожна дитина має волю робити що хоче, але не порушувати своїми діями

свободу й комфорт оточення. Такий підхід формує не рабську психологію підкорення, а розкуту й самодостатню особистість з найраннього віку.

В зазначений контекст вписується тлумачення принципу «виховання дисципліни через свободу», при якому «дисципліна здобувається непрямим шляхом: «Мета її досягається не тим, що ми, побачивши помилку, боремося з нею, а тим, що ми сприяємо розвитку діяльності в добровільній праці дитини. Перші проблiski справжньої дисципліни проявляються саме в діяльності. У певний момент у дитини зароджується справжній інтерес до роботи, про що свідчить передусім вираз її обличчя, напружена увага, постійність і наполегливість у вправах. Ця дитина вже стала на шлях справжньої дисципліни, при цьому байдуже, в чому полягає її праця – чи це вправління відчуттів, чи застігання і розстігання гудзиків, шнурування чи миття посуду» [6, с. 536].

На основі власних спостережень за поведінкою дітей М. Монтесорі обґрунтовує доцільність упровадження в педагогічну практику принципу вільного вибору діяльності за умови використання різних видів дидактичного матеріалу в одному примірнику. Саме ця умова сприяє зародженню в дітей соціальних навичок взаємодії, здатності розуміти потреби й інтереси інших членів колективу, надавати підтримку, допомагати й навчати молодших за віком дітей. Спостереження штучно створеної ситуації дозволяє виявляти відмінності в розвитку дітей, їх потребах та спрогнозувати зону найближчого розвитку [6].

Отже, свобода виховання й дисципліни – це розвиток внутрішнього індивідуального потенціалу дітей, а не «ламання природи дитини», яка в силу вікових особливостей стоїть ближче до тих ідеалів, до яких її намагаються підтягнути дорослі.

1. Русова Софія: З маловідомого і невідомого. Частина 1: «Несторка української педагогічної літератури...» / Упорядники О.Джус, З.Нагачевська. Івано-Франківськ: Гостинець, 2006. 456 с.
2. Дичківська І.М. «Будинок вільної дитини» М.Монтесорі. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. С. 79 –101.
3. Про Марію Монтесорі. URL: <https://montessori.ua/uk/pro-mariju-montessori/>(дата звернення 10.08.2022).
4. Монтесорі Марія. Через ребенка – к новому миру. Социальное и нравственное воспитание. URL: http://montessori.Ru/montessori/publication/ to_a_new_world.php (дата звернення 15.11.2021).
5. Маляр, Л., Кухта, М. Актуальність форм і методів соціального виховання М.Монтесорі в педагогічному процесі НУШ. Acta Paedagogica Volynienses, 2022, Вип. 1, т. 2, С. 121–126.
6. Монтесорі М. Метод наукової педагогіки, застосований до дитячого виховання в «Будинках дитини»Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки: Хрестоматія. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. С. 520–537.